

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СПОЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ ЯК ЧИННИК РИЗИКУ РОЗВИТКУ НІЗ

Замкевич В.Б., Грузєва Т.С., Галієнко Л.І., Паламар Б.І., Іншакова Г.В.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

*ДНУ «Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини» ДУС,
м. Київ, Україна*

Відомо, що шкідливе та небезпечне споживання алкоголю є вагомим чинником ризику розвитку НІЗ. Проте, рівень споживання алкоголю в Європейському Регіоні ВООЗ (ЄР ВООЗ) є одним з найвищих у світі, що обумовлює значні масштаби медико-соціальних втрат та економічних збитків. Зважаючи на це, одією з глобальних цілей боротьби з НІЗ визначено скорочення шкідливого вживання алкоголю щонайменше на 10% до 2025 р.

Моніторинг обсягів споживання алкоголю, пов'язаних з ним проблем зі здоров'ям дозволяє здійснювати оцінку змін, коригувати стратегії боротьби, розробляти нові підходи до вирішення проблеми.

З цієї точки зору значний інтерес становить вивчення особливостей та тенденцій споживання алкоголю в країнах ЄР ВООЗ та Європейського Союзу (ЄС), обсягів та моделей споживання. Аналіз статистичної інформації про обсяги споживання алкоголю дозволив виявити різноспрямовані тенденції в Україні та країнах ЄР ВООЗ і ЄС.

За даними Європейської бази даних «Здоров'я для всіх» споживання алкоголю в Україні в перерахунку на чистий спирт становило у 2014 р. 8,1 л на одну людину в рік, що менше середніх показників в ЄР (8,6 л на одну людину в рік) та країнах ЄС (10,2 л на одну людину в рік). Статистичні дані свідчать, що споживання алкоголю населенням України було на 5,8% менше, ніж в країнах ЄР ВООЗ та на 20,6% меншим, ніж в країнах ЄС.

Однак, виявлено негативну тенденцію до збільшення обсягів щорічного споживання алкоголю в перерахунку на чистий спирт на одну людину впродовж

1991-2014 рр. на 37,3% в Україні. В той же час, встановлено тенденцію до скорочення споживання алкоголю в перерахунку на чистий спирт на одну людину в рік в ЄР ВООЗ на 7,5% та ЄС – на 13,6%.

З точки зору обґрунтування профілактичних стратегій важливе значення має визначення домінуючої моделі споживання алкоголю населенням. Згідно з даними Європейської бази даних «Здоров'я для всіх» та даними моніторингових досліджень для населення України характерним є часте вживання алкоголю, переважно міцних алкогольних напоїв, значними дозами.

Це підтверджує порівняння показників обсягів споживання різних видів алкоголю в різних країнах ЄР ВООЗ. Встановлено, що у 2014 р. населення України споживало 0,7 л вина та 4,2 л міцних напоїв в перерахунку на чистий спирт на одну людину в рік, тоді як в країнах ЄР ВООЗ середні показники становили 2,4 л та 2,5 л, а в країнах ЄС – 3,7 л та 2,2 л одну людину в рік відповідно.

Отже, населення України споживало в 2014 р. менше вина, проте суттєво більше – міцних напоїв на одну людину в рік, а саме – в 1,7 разу більше, ніж в країнах ЄР ВООЗ та в 1,9 разу – ніж в країнах ЄС.

Про несприятливу ситуацію свідчать тенденції споживання різних видів напоїв в Україні порівняно з європейськими країнами. Встановлено, що в Україні впродовж 1991-2014 рр. спостерігалася тенденція до зростання на 23,5% споживання міцних напоїв. Водночас, виявлено тенденцію до зменшення споживання міцних напоїв в європейських країнах в середньому на понад 20%.

Що стосується споживання пива, то в Україні середньорічний показник споживання на одну людину в рік був на 3,0% меншим, ніж в країнах ЄР ВООЗ, та на 20,0% меншим, ніж в країнах ЄС. При цьому, в Україні та в країнах ЄР ВООЗ спостерігалася зростання показника впродовж 1991-2014 рр. в 2 рази та на 6,5% відповідно, а в країнах ЄС споживання пива на одну людину в рік скоротилося на 11,1%.

Водночас, експерти вказують на дещо нижчі показники вживання алкоголю населенням України в офіційних джерелах порівняно зі справжніми,

оскільки частина спожитого алкоголю є неврахованою.

Зважаючи на значні обсяги та нездорові моделі споживання алкоголю населенням, особливої уваги потребують заходи профілактичного характеру, які мають бути спрямовані на зниження попиту і пропозиції. Згідно з положеннями Європейського плану дій зі скорочення шкідливого споживання алкоголю на 2012-2020 рр. перспективними стратегіями є підвищення цін шляхом оподаткування, обмеження доступу до алкогольних напоїв у роздрібній торгівлі та введення заборони на рекламу алкогольних напоїв.

Водночас, ефективним шляхом боротьби зі шкідливим вживанням алкоголю є впровадження короткотермінових втручань в закладах первинної медичної допомоги для пацієнтів зі шкідливим і небезпечним вживанням алкоголю та профілактичних заходів для різних груп населення.

Особливої уваги потребує робота з підвищення обізнаності населення про шкоду алкоголю для здоров'я та про зв'язок його споживання з розвитком онкологічних захворювань, серцево-судинних захворювань тощо.

Лише комплексний підхід з поєднанням індивідуальних та популяційних заходів, з впровадженням профілактичних стратегій впродовж всього життєвого циклу, із залученням до цієї роботи усіх причетних секторів, громад, державних і приватних структур, неурядових організацій, професійних асоціацій, об'єднань пацієнтів дозволить досягти позитивних зрушень у боротьбі зі шкідливим і небезпечним споживанням алкоголю, у скороченні пов'язаних з ним негативних наслідків.